تقی آزادارمکی*
معاون اسبق وزارت خارجه

این شکل کنکور و ورود به دانشگاه شکاف اجتماعی را بیشتر می‌کند

نظام آموزشی در ایران در ظاهر قانون اساسی برای همه عمومی است، اما آنچه در فرایند عمل اتفاق افتاده تناسب مدرک و پول است؛ یعنی کسانی که احتمالا به لحاظ اقتصادی وضعشان بهتر است، در مرحله اول سعی می‌کنند به خارج از کشور بروند و از طریق کلاس کنکور، کلاس‌های خصوصی و تقویتی خود را برای رشته‌های پزشکی و مهندسی آماده می‌کنند. البته شایان ذکر است که این تصور به وجود نیاید که قبل از انقلاب چنین مسائلی وجود نداشته، بلکه قبل از انقلاب هم وجود داشته و در دنیا همین وضعیت وجود دارد. فقط در ایران آن کسی که پول و قدرت بیشتر دارد، می‌تواند از رانت هم استفاده کند و به تحصیلات بهتری دست پیدا کند. این موضوع را ایران با انقلاب اسلامی هم نتوانست عوض کند و دوباره در همان چالش جامعه جهانی افتاد؛ همین که افراد پولدار، ارتباطات بهتری دارند و می‌توانند به آموزش عالی بهتر دست پیدا کنند. البته این به آن معنا نیست که افراد طبقات پایین‌تر نمی‌توانند درس بخوانند و به آموزش عالی دست پیدا کنند، بلکه ورود و دستیابی آنها سخت‌تر است. دانشگاه‌هایی مثل شریف و تهران، بچه‌های درس‌خوان را انتخاب می‌کنند، اما این درس‌خواندن بر اساس کنکور و روش‌های تست است؛ هوش و تلاش در بخش‌های پنهان رقابتی است. بین گروه‌های اجتماعی افرادی که پول ندارند ولی توانایی، هوش، جدیت و علاقه دارند و کسانی که پول دارند و حالا با علاقه دارند یا ندارند، به دانشگاه راه پیدا می‌کنند. بعد از آن، ما گروهی از تحصیل‌کرده‌ها را می‌بینیم که از طبقه پایین با رحمت زیاد وارد دانشگاه شدند و گروهی دیگر از طبقه بالا با پول و زحمتی نه به اندازه گروه اول وارد شدند. اما در واقع مهم این است که سیستم تخصصی این کدام راه به کار می‌گیرد؟ مشکل این است که در سیستم تخصصی، لزوما آدم‌های باهوش که برای تخصص خود زحمت کشیده‌اند، انتخاب نمی‌شوند، بلکه آدم‌هایی را که رابطه و قدرت دارند، انتخاب می‌کنند. این چرخ مفیست کاملا مشکل دارد؛ چون بچه‌های درس‌خوانده سرخورده می‌شوند یا به مشاغل پایین‌تر روی می‌آورند یا مهاجرت می‌کنند. معمولا هم بچه‌های درس‌خوانده‌ای که مهاجرت می‌کنند از قشر متوسط و پایین جامعه هستند؛ چون فقط از طریق نتایج تحصیلی خود می‌توانند چیزی کسب کنند. پس بیشتر مهاجران ما، کسانی هستند که در کشور درس خوانده‌اند و تحصیل‌کرده هستند ولی نتوانسته‌اند جذب کار مناسب خود شوند و مجبور می‌شوند به خارج از کشور بروند یا در نهایت به مشاغل دسته پایین‌تری دست پیدا بکنند. این مشکلی است که در جامعه وجود دارد. حال می‌تواند تضاد اجتماعی، نفرت اجتماعی و ازبین‌رفتن سرمایه اجتماعی را به وجود بیاورد. باید توجه کند مسئله کنکور برای جامعه‌ای است که حجم متقاضیان دانشگاه ۱۰ برابر یا حتی سه برابر صندلی‌های دانشگاه باشد؛ در آن شرایط یک جیز طبیعی و خوب است و این روش کمک کرد تا بچه‌هایی از طبقات پایین جامعه هم بتوانند وارد دانشگاه شوند و در این رقابت شرکت کنند. ولی وقتی کنکور خودش به یک پدیده کالایی تبدیل می‌شود و مثل اینکه بچه‌های پولدار از مؤسسات و کلاس‌های بسیاری به‌عنوان دوینگ استفاده می‌کنند، بنابراین به جای آنکه جمهوری اسلامی کنکور را حذف کند باید این مؤسسات کنکور را حذف کند و سوسامانی به ماهیای آموزش عالی دهد؛ چون یک‌سری افراد آنجا منفعت می‌برند و سیستم آموزشی را به نابودی می‌کشند. دست آنها را باید از آموزش عالی کوتاه کرد. موضوع دیگر ترمیم دانشگاه‌هایی مثل پیام‌نور و دانشگاه آزاد است. اول باید ماهیای آموزش عالی را سوسامان داد و دوم نظام دانشگاهی را تخصصی کرد؛ یعنی نظام وظیفه هم باید در این زمینه اظهارنظر کند، اینکه تا چه حد اجازه می‌دهد داوطلب سر باباز شود، اینها موضوعات تخصصی در همین زمینه است که باید حتما درباره آن صحبت شود.

عضو کمیسیون آموزش دیده‌بان شفافیت و عدالت در وانکنش به مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی درباره برگزاری دو بار کنکور در سال می‌گوید: این مصوبه چند بند دارد که یکی از آن برگزاری دو بار کنکور در سال است و دیگری اعتبار نمرات تا دو سال و تاثیر ۶۰ درصدی معدل و حذف دروس عمومی در کنکور است. این در اواخر دولت قبل تصویب و ابلاغ شد و بعد با روی کار آمدن دولت جدید و اعتراض مصوب و دیده‌بان شفافیت و عدالت، این مصوبه به شورا برگشت؛ یعنی اعتراض کردند که این مصوبه قابلیت اجرائی ندارد. بعدها که اعتراض شد، این مصوبه را اصلاح کردند. از آخرین مصوبه اصلاحی تا امروز این مصوبه ابلاغ نشده است؛ یعنی هیچ‌کدام از بندهای آن تا الان قابلیت اجرائی ندارند.

معاون حقوقی رئیس‌جمهوری هم نامه مستقیم زد که برای مصوبه مجلس باید اقدام شود؛ مصوبه مجلس هم یعنی تاثیر مستقیم معدل و بودن دروس عمومی در کنکور و همچنین طراحی سؤال از دروس عمومی برای کنکور سراسری سال ۱۴۰۲ که تعارضی بین مصوبه مجلس و شورا وجود دارد که ما این تعارض را بررسی می‌کنیم و با تلاش ۲۷۱ نفر از نمایندگان مجلس نامه‌ای را به سران قوای مجلس فرستادند که مصوبه شورا لغو شود و مصوبه مجلس اجرا شود.

امرایی درباره برگزاری دو بار کنکور در سال اضافه می‌کند: درباره برگزاری دو بار کنکور در سال، از همان اول هم گفتیم به طبقات کمی که آقایان می‌گویند، شکل صحیحی ندارد. ما دو قضیه در برگزاری دو بار کنکور در سال داریم؛ اینکه آیا کنکور به دو شکل مختلف و دروس عمومی و دروس تخصصی در یک نوبت از سال برگزار می‌شود و یا این پروسه کاملا داوطلب را پذیرش کنیم. یک نوع دیگر این است که دروس عمومی و اختصاصی را در بخش دیگری از سال مثلا تیرماه و دی‌ماه با برگزاری یک آزمون انجام دهیم.

سناریوی دیگر این است که ما بخش‌بخش کنیم؛ یعنی الان دروس عمومی را در یک زمانی از سال برگزار کنیم. بعد فرصت بدهیم و بعد دروس اختصاصی را برگزار کنیم؛ پس در همین زمینه اظهارنظرهایی وجود دارد؛ اما آنچه مقصود شورا بوده است، برگزاری دو بار در سال به صورت مجزا از هم است؛ یعنی بودن دروس عمومی و تخصصی با هم و دوباره در یک فاصله زمانی که مشکلاتی بر سر اجرای مصوبه است. اینکه ظرفیت‌ها به چه شکلی باید تعیین شود، مثلا در رشته پزشکی سال گذشته هشت هزار و الان ۹هزار ۶۰۰ ظرفیت داشتیم و این ۹هزار و ۶۰۰ صندلی به چه شکلی بین این دو بازه زمانی تقسیم می‌شود که یکی از مسائلی است که در واقع مطرح است. همچنین سازمان سنجش وظیفه هم باید در این زمینه اظهارنظر کند، اینکه تا چه حد اجازه می‌دهد داوطلب سر باباز شود، اینها موضوعات تخصصی در همین زمینه است که باید حتما درباره آن صحبت شود.

عضو کمیسیون آموزش دیده‌بان شفافیت و عدالت درباره اینکه حذف کنکور امکان‌پذیر است یا نه، ادامه می‌دهد: به هیچ‌عنوان کنکور حذف نمی‌شود. الان ۸۷ کد رشته محل‌های دانشگاه‌ها براساس مطابقه تحصیلی پذیرش می‌شود؛ یعنی داوطلب ما با گرفتن مدرک دیپلم به‌تنهایی می‌تواند در ۸۷ درصد رشته‌های دانشگاهی و صندلی‌های دانشگاهی پذیرش شود؛ حتی نیاز به ثبت‌نام در کنکور سراسری هم نداریم؛ اما رقابت برای آن ۱۳ درصد باید رجا است و برای این ۱۳ درصد نمی‌توانیم کنکور را حذف کنیم؛ چون رشته‌هایی داریم که باید براساس رقابت کنکور سنجیده شود و دقیقا هر رزیم علومی که آمد، اعلام کرد کنکور سراسری برای رشته‌های پرطرفدار حذف نخواهد شد. ما هم معتقدیم کنکور سراسری برای رشته‌های پرطرفدار مثل علوم تجربی، پزشکی، دندان‌پزشکی، پرستاری، داروسازی و دامپزشکی و در رشته‌های علوم ریاضی؛ مثل مهندسی، مکانیک، نفت، برق، کامپیوتر و علوم انسانی؛ هم تربیت معلم، روان‌شناسی و... کنکور را برای آنها داریم و حذف نخواهد شد.

امرایی درباره هزینه‌های بالای برخی کلاس‌های کنکور می‌گوید: طرح دوفوریتی که در مجلس اعلام وصول می‌شود دو ماده دارد، یک بخشی از آن مربوط به مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی است و یک بخشی هم مربوط به نظارت بر افراد فعال در حوزه آموزش است. همه مؤسسات کنکوری که وجود دارد و افرادی که دبیر و مشاور کنکوری هستند و آن بخش از مصوبه و طرح دوفوریتی که به‌زودی اعلام وصول می‌شود، نظارت بر افراد فعال در این حوزه آموزش است و انتظار داریم قبل از شروع سال تحصیلی این اتفاق هم بیفتد؛ یعنی به‌عنوان یکی از وظایف شورای سنجش و پذیرش این طرح بیاید، اگر نمایندگان مجلس آن را تصویب کنند. شورای سنجش و پذیرش یکی از وظایف دیگری که دارد نظارت بر مبرز بازار کنکوری است، حال چک‌لاس‌ها و چه خود اشخاصی که تدریس می‌کنند که امیدوارم در فرداهفته‌درین مجلس تکلیف شود که شروع می‌شود. یک نظارت روبه‌رو باشیم.

عضو کمیسیون آموزش دیده‌بان شفافیت و عدالت در پاسخ به اینکه آیا واقعا سال ۱۴۰۲ کنکور دومرحله‌ای خواهد شد یا نه؟ اضافه می‌کند: دومرحله‌ای‌شدن کنکور برای سال ۱۴۰۲ در نهاد ریاست‌جمهوری در حال بررسی است؛ یعنی الان درحال‌حاضر آقای رئیس‌جمهور در حال بررسی این مصوبه است. اگر نظر آقای رئیس‌جمهور به نظر مجلس و مصوبه قانونی مجلس باشد، کنکور ۱۴۰۲ مثل کنکور سال ۱۴۰۱ و سال‌های قبلی برگزار می‌شود و یک مرتبه در سال با تاثیر مثبت معدل. اما اگر مصوبه شورا به هر دلیلی نظر آقای رئیس‌جمهور نباشد، موضوعات دیگری اتفاق می‌افتد؛ یکی از آن برگزاری دو مرتبه کنکور در سال است. تا الان روال کنکور مثل سال‌های قبل است. دوم اینکه آقای رئیس‌جمهور مصوبه جدید را ابلاغ نکرده‌اند که هنوز ابلاغ نکرده‌اند.

برگزاری کنکور آنلاین ۱۴۰۳ برنامه‌ریزی می‌کنیم

محمود عزیزی، رئیس مرکز اجرای آزمون‌های سازمان سنجش کشور، با اشاره به اهمیت شواهد برگزاری آزمون سراسری می‌گوید: سازمان سنجش یک سازمانی است که به صورت حرفه‌ای آزمون برگزار می‌کند، هر آزمونی هم حساسیت‌های مربوط به خود را دارد، ما سعی می‌کنیم در تعیین حوزه‌های برگزاری آزمون، تنظیم دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها دقت لازم را انجام دهیم؛ مثلا حوزه‌هایی را انتخاب می‌کنیم، باید فضای مناسبی داشته باشند و از عوامل اجرائی کارآمد استفاده کنند. در شهرهای بزرگی مثل تهران هم که همیشه مشکل رفت‌وآمد دارد و تعداد زیادی شرکت‌کننده آزمون را در خود جای داده، ما سعی می‌کنیم حوزه امتحان به منطقه محل سکونت داوطلبان نزدیک باشد.

عزیزی درمورد خبرهایی از آنلاین‌شدن کنکور، اضافه می‌کند: در بحث آنلاین و الکترونیکی‌شدن آزمون قطعا بر کیفیت آزمون تاثیر مثبت خواهد گذاشت و می‌تواند در کاهش تخلفات مؤثر باشد و مهم‌ترین ثمره آن عدم استفاده از صدها تُن کاغذ در سال است.

همچنین در بحث زیرساخت‌ها در برگزاری الکترونیکی آزمون، هر آنچه به سازمان سنجش مربوط است، ما در حال تهیه بستر آن هستیم و مرحله به مرحله طوری پیش می‌رویم که سال ۱۴۰۳ برای سازمان این موضوع تحقق پیدا کند؛ ولی بخشی از این موضوع کلان‌تر است و به خارج از سازمان مربوط می‌شود و امیدوارم با هماهنگی بخش‌هایی از قبیل وزارت آموزش و پرورش، معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری، وزارت ارتباطات و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی همه چیز به‌خوبی پیش برود، به طور مثال باید گسترش تهران امسال ۸۶ درصد بالای دهک ۱۰ جامعه هستند، یعنی نه تنها متوسط نیستند بلکه با ورود بهترین دهک جامعه که امکان ورود به دانشگاه پزشکی را دارد به اوج شکاف طبقاتی رسیدیم و متأسفانه دولت و نهادهای تصمیم‌گیر به جای اینکه به فکر اصلاح این ساختار ناپرابر باشند به تعمیق آن مشغول هستند. همچنین شورای عالی انقلاب فرهنگی در آخرین تصمیمی که برای کنکور گرفت متأسفانه ۶۰ درصد از کنکور را به معدل مرتبط کرد و شما می‌دانید چنین چیزی طبیعتا باعث خواهد شد تا افراد در مدارس خوب و آنهایی که هزینه بیشتری برای مدرسه کردند در کنکور موفقیت بیشتری می‌شوند و یک مرتبه در سال با تاثیر مثبت معدل، اما اگر مصوبه شورا به هر دلیلی نظر آقای رئیس‌جمهور نباشد، موضوعات دیگری اتفاق می‌افتد؛ یکی از آن برگزاری دو مرتبه کنکور در سال است. تا الان روال کنکور مثل سال‌های قبل است. دوم اینکه آقای رئیس‌جمهور مصوبه جدید را ابلاغ نکرده‌اند.

محمدرضا ایمانی، روان‌شناس اجتماعی:

بحران‌های روانی به‌جامانده از کنکور برای داوطلب‌ها

وجود استرس در نظام آموزشی به عوامل محیطی و زیستی مربوط است. اما حضور در امتحان هم باز به این بستگی دارد که جقدر مهارت‌های لازم برای کنترل هجان در کودکان را فراهم کردیم. یکی از موضوعاتی که امروز خیلی با آن روبه‌رو هستیم به تاب‌آوری مربوط است، یعنی در شرایط بحرانی جقدر می‌توانیم خودمان را کنترل کنیم و با سلامت و کیفیت خوبی از آن بحران خارج شویم تا بتوانیم به یک کیفیت خوب دست پیدا کنیم. ما از ابتدا کودکان را با هراس و نگرانی امتحان مواجه می‌کنیم در صورتی که باید این تفکر در خانواده وجود داشته باشد که با امتحان میزان یادگیری خودمان را بسنجیم و نه برای نمره و ترس مردودی، بلکه تنها برای مطلع‌شدن از سطح آگاهی و توانقص خودمان. مثلا وقتی راجع به امتحان نهایی و کشوری صحبت می‌کنیم، استرس در دانش‌آموزان اشکال مختلفی پیدا می‌کند. گروهی درون‌گرا و گروهی برون‌گرا هستند که بروز استرس در آنها متفاوت خواهد بود و در نتیجه میزان یادگیری در آنها به شدت کاهش پیدا می‌کند بنابراین آمادگی مواجهه با این آزمون را نخواهند داشت و باز از طرف دیگر میزان اضطراب‌زایی افزایش پیدا می‌کند. اما اگر برای دانش‌آموز این را جا بیندازیم که این روند مثل مسابقه‌ای است که هر نتیجه‌ای که بگیری مورد پذیرش است و حمایت عاطفی خانواده را خواهی داشت شرایط به شکل دیگر پیش خواهد رفت. در کنار این برای اغلب بچه‌ها مشخص نیست در کدام دانشگاه و کدام رشته قبول خواهند شد و حتی وقتی فارغ‌التحصیل می‌شوند متوجه می‌شوند رشته‌ای که خواندند با علایقشان متفاوت بوده و به موفقیت دست پیدا نمی‌کنند. برای همین در چرخه کسب‌وکار دچار مشکل می‌شوند. همچنین میزان استرس زیاد در زمان کنکور باعث انتخاب اشتباه در تصمیم‌گیری آنها خواهد شد. استرس برای این بچه‌ها دو شکل دارد. یکی اینکه باید باد بگیرند چطور آن میزان استرس و نگرانی را کنترل کنند، مثلا ورزش کنند، نفس عمیق بکشند و... اما بخش دیگر به عوامل محیطی مربوط است که به اولیای مدرسه، فضای رسانه، خانواده و... برمی‌گردد. ما باید تلاش کنیم بچه‌ها متوجه شوند این آزمون تنها یک رقابت در سطح علمی است و بحث حمایت عاطفی و پشتیبانی را هم در نظر بگیریم تا با آرامش بیشتر و ثبات قدم جلو روند. اما در کشور کنکور را به یک مسابقه تبدیل کردند که بچه‌ها در بالسیون‌های مطالعاتی که عموما یک تا دو سال منتهی به کنکور مورد استفاده قرار می‌گیرد و به‌شدت نظام آموزشی را تضعیف می‌کند. میانگین اخیر معدل‌های امتحان نهایی در کشور ۱۲ونیم است که در هیچ انسانی ۱۰ و خردای و تجربی ۱۳ و خردای است و متأسفانه هیچ استانی بالاتر از ۱۴ نیست. این نمرات نشان می‌دهد جقدر موضوع چالش‌برانگیز است. با وجودی که سؤالات امتحان نهایی به صورتی است که مثلا نیچ به سؤال را اغلب تستی، جای خالی و وصل‌کردنی بر کرده و بااین‌حال باز میانگین معدل ۱۲ می‌شود.

داوطلب‌ها برای کرسی‌های معتبر دانشگاه باید پول زیادی صرف کنند

امیدی ادامه می‌دهد: داوطلب‌ها اگر بخواهند برای کرسی‌های معتبر دانشگاهی تلاش کنند، باید پول زیادی صرف کنند که بخش زیادی از خانواده‌ها این پول را ندارند. در گزارش کنکور سال ۹۹ آموزش‌وپرورش می‌بینیم حدود ۵۵ درصد دانش‌آموزان ایران در مدارس عادی در رتبه‌های سه هزار کنکور کمتر از ۱۰ درصد است و چیزی حدود ۶۰ تا ۷۰ درصد قبولی‌ها به تیرخوشان و نمونه‌دولتی‌ها می‌رسد؛ یعنی ۵۵ درصد دانش‌آموزان ایران در مدارس عادی تحصیل می‌کنند و سهمشان در رتبه‌های سه هزار کنکور کمتر از ۱۰ درصد است و چیزی حدود ۶۰ تا ۷۰ درصد قبولی‌ها به تیرخوشان و نمونه‌دولتی‌ها می‌رسد؛ یعنی ۱۰ تا ۱۱ سال پیش در کلاس‌های دانشگاه نصف افراد خوابگاهی بودند، با گویش‌ها و قومیت‌های متفاوت. هرکدام فرهنگ‌های مختلفی داشتند اما هرچه جلو رفتیم، کلاس‌ها یک‌سنتر شد و تکثرزدایی شکل گرفت. مثلا در کلاس امسال من که حدود ۳۰ نفر هستند، فقط سه، چهار نفر خوابگاهی هستند و اغلب تهران امسال ۸۶ درصد بالای دهک ۱۰ جامعه هستند، یعنی نه تنها متوسط نیستند بلکه با ورود بهترین دهک جامعه که امکان ورود به دانشگاه پزشکی را دارد به اوج شکاف طبقاتی رسیدیم و متأسفانه دولت و نهادهای تصمیم‌گیر به جای اینکه به فکر اصلاح این ساختار ناپرابر باشند به تعمیق آن مشغول هستند. همچنین شورای عالی انقلاب فرهنگی در آخرین تصمیمی که برای کنکور گرفت متأسفانه ۶۰ درصد از کنکور را به معدل مرتبط کرد و شما می‌دانید چنین چیزی طبیعتا باعث خواهد شد تا افراد در مدارس خوب و آنهایی که هزینه بیشتری برای مدرسه کردند در کنکور موفقیت بیشتری کسب می‌کنند. ۱۰ هزار صندلی قابل رقابت در کنکور با قاطعیت به طبقات بالا می‌رسد و مفهومش این است که ما یک آینده ناپرابرتر در ایران را شاهد خواهیم بود.

حسینی اضافه می‌کند: اگر ما یک نظام برابر و عادلانه در مدارس داشتیم، مثل مدارسی که امروز در کانادا می‌بینیم، در کانادا کنکور وجود ندارد و دلیل اصلی این است که نیازی به کنکور نیست. مدارس و دانشگاه‌ها می‌توانند از طریق رزومه بچه‌ها اقدام به جذب آنها کنند.

اما وقتی در یک سیستم به شدت ناپرابر قرار داریم که امکان بازاری‌بازی در آن وجود دارد حذف کنکور منجر به افزایش فساد، تقلب و ناپرابری خواهد شد. کنکور به عنوان آخرین سنگر است که می‌تواند به بالاآمدن طبقات پایین کمک کند، پس کنکور زمانی می‌تواند برداشته شود که فاصله بین حقوق معلم و پزشک کمتر شود. لحظه‌ای که حقوق معلم و پزشک تفاوتش بسیار زیاد است طبیعتا ۶۰۰ هزار نفر می‌خواهد روی صندلی پزشکی بنشینند و امکان برداشتن کنکور وجود نخواهد داشت. در حقیقت کنکور به دلیل وجود اختلاف طبقاتی و اختلاف درآمدی عمیق به وجود آمده وگرنه اگر درخواست برای رشته به دانشگاه برابر باشد ما دیگر نیاز به چیزی به اسم کنکور نداریم ولی در واقع اصلا این‌طور نیست و برداشتن کنکور حاصل عادلانه‌شدن نظام آموزش است که در این لحظه هم که چنین چیزی ممکن نیست و هر روز برعکس، نظام آموزشی ناپرابرتر می‌شود برداشتن کنکور در این شرایط خیانت به طبقات پایین است.

این منتقد مافیای کنکور ادامه می‌دهد: خود مدرسه برای علم و سایتس ساخته نشده و از نظر من دبستان محلی است برای یادگرفتن زندگی و دبیرستان محلی است برای اینکه کمی کار و مهارت یاد بگیریم. اصولا سایتس، علم و پژوهش برای دانشگاه است، اما در دبیرستان مبنای کار را تستزنی قرار می‌دهند، بنابراین سازمان تستی و حفظی در کنکور سازمانی به نفع مافیای کنکور است. شورای عالی انقلاب فرهنگی هم به جای آنکه کنکور را بردارد و آن را کم‌اثر کند، باید مافیای کنکور را حذف کند در حالی که در کمیسیون‌ها مشورتی با مافیای کنکور مشورت می‌کند.

ما نیاز داریم که این کنکور از این حالت پولی و تستی، حالت ضد استعداد و ضد زندگی و ضد اجتماعی‌شدن در بیاید و با امتحانی را از بچه‌ها بگیریم که به درد زندگی آنها بخورد و این دومرحله‌ای شدن کنکور به هیچ وجه کمک نمی‌کند. ما تنها لحظه‌ای که این موضوع را به مدارس واگذار کنیم این ناپرابری عمیق در حوزه درس و تحصیل پابرجا خواهد ماند و حتی این دومرحله‌ای شدن کنکور وضعیت را بدتر خواهد کرد.

عکس: محمدامین نجفی، آژانس خبرگزاری جوان

نگاهی به چالش‌های موجود در برگزاری آزمون کنکور در کشور

کنکور دومرحله‌ای سال ۱۴۰۲ قطعی است؟

نسترن فرخه: کنکور و ورود به فضای آکادمیک برای بسیاری از افراد تنها راه بالابردن طبقه اجتماعی محسوب می‌شود؛ جوان‌هایی که با بارِ تلاش خود را به صندلی دانشگاه می‌رسانند و بعد از اتمام تحصیل به عنوان قشر تحصیل‌کرده جامعه، امکانات بهتری را برای زندگی خود رقم می‌زنند. اما این فقط بخشی از ماجراست و موضوع اصلی به چالش‌های پولی‌بودن تحصیل برمی‌گردد که به دلیل لزوم استفاده از کلاس‌های کنکور و کلاس‌های تقویتی که معمولا پرهزینه هستند. گروه‌های خاصی در کسب صندلی رشته‌های برتر دانشگاه‌ها موفق عمل می‌کنند و حتی طبق برخی آمارهای غیررسمی، بیشتر دانشجوهای دانشگاه‌های مهم کشور از طبقه متوسط رو‌به‌بالا و بالای جامعه هستند و همین شانس داوطلب‌هایی با دهک پایین جامعه را برای کسب صندلی دانشگاه‌های برتر، کمتر کرده و وجود مافیای کنکور و تکنیک‌های تستزنی شرایط را دشوارتر می‌کند. با وجود این، برخی مسئولان مربوطه سعی در ایجاد تغییرات جزئی در ماجرای برگزاری کنکور دارند و حالا صحبت‌ها حول محور آیین‌نامه و مصوبه‌های جدید برای کنکور است. همچنین در دی‌ماه سال گذشته، منصور کبگیانیان، قائم‌مقام ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور، درباره دو مرحله‌ای شدن کنکور گفته بود، دو مرحله‌ای‌شدن کنکور از سال ۱۴۰۲ قطعی است و شورای سنجش و پذیرش باید آیین‌نامه آن را بررسی کرده و جهت اصلاح به شورای انقلاب فرهنگی اطلاع دهد. این در حالی است که علی امرایی، عضو کمیسیون آموزش دیده‌بان شفافیت و عدالت، به این موضوع اشاره کرد که اگر نظر آقای رئیس‌جمهور نظر مجلس و مصوبه قانونی مجلس باشد، کنکور ۱۴۰۲ مثل کنکور سال ۱۴۰۱ و سال‌های قبلی برگزار می‌شود و یک مرتبه در سال با تاثیر مثبت معدل؛ اما اگر مصوبه شورا به هر دلیلی نظر آقای رئیس‌جمهور نباشد، موضوعات دیگری اتفاق می‌افتد که یکی از آن برگزاری دو مرتبه کنکور در سال است. تا الان روال کنکور مثل سال‌های قبل است. حرف اینکه آقای رئیس‌جمهور مصوبه جدید را ابلاغ نکردند. در کنار این، حتی صحبت‌هایی از احتمال آنلاین‌شدن کنکور در سال‌های آینده مطرح شده که طبق صحبت‌های معاونِ عزیزی، رئیس مرکز اجرای آزمون‌های سازمان سنجش کشور، سازمان سنجش در حال تدارک این موضوع است. ولی باید گسترش اینترنت به شکلی تحقق پیدا کند که افراد در دورافتاده‌ترین مناطق کشور هم بدون مشکل اینترنت در آزمون شرکت کنند. در سال ۱۴۰۲ آزمون‌های با مقیاس کوچک‌تر را به صورت کاملا الکترونیکی برگزار می‌کنیم، ولی برنامه‌ریزی‌ها برای آزمون سراسری در سال ۱۴۰۳ مورد هدف است.

عزیزی در مورد دومرحله‌ای‌شدن کنکور، اضافه می‌کند: این موضوع به آزمون سراسری ۱۴۰۱ ارتباطی ندارد و اجرای آن به ۱۴۰۲ و بعد از آن مربوط می‌شود. دومرحله‌ای‌شدن آزمون سراسری همچنان کش‌وقوس‌هایی دارد، ما سازمان مجری هستیم و هنوز به‌صورت رسمی تعیین تکلیف نهایی نشده اما سازمان سنجش نشریه‌ریزی‌های لازم را انجام داده و در حال تدوین آیین‌نامه‌های مربوط به آن است. برگزاری دو یا چند بار آزمون در سال به نفع داوطلبان است. گاهی داوطلبان زمان برگزاری آزمون سراسری آمادگی کامل را ندارند و یا دچار مشکلاتی می‌شوند و احتمال دارد در کیفیت آزمون آنها مؤثر باشد. این دو یا چند مرحله‌ای شدن کمک می‌کند تا شانس دیگری داشته باشند اما توجه داشته باشید با اجرای این قانون آزمون دو بار در سال برگزار می‌شود ولی پذیرش بنا برای دانشگاه‌ها در سال یک بار خواهد بود.

عزیزی در ادامه می‌گوید: آزمون برای همه سراسری‌است و برای همین در رصدهایی که در زمان آزمون سراسری می‌کنیم افرادی هستند که به قدری حالشان بد می‌شود که به درمانگاه یا بیمارستان می‌روند ولی تعداد بسیار اندک است و حتی در آمار هم نمی‌گنجد. در کنارش ما پیشگیری هم می‌کنیم یعنی زمان و محل برگزاری آزمون به سازمان اورژانس اطلاع داده می‌شود و آماده‌باش خواهند بود. البته نیروهای زحمتکش اورژانس حتی در بسیاری از حوزه‌ها در زمان برگزاری آزمون مستقر می‌شوند و معمولا پیگیری درمانی این موارد در همان محل حوزه امتحانی انجام می‌شود.

شاهد آینده‌ای ناپرابرتر در ایران خواهیم بود

مجید حسینی استادیار دانشگاه تهران و منتقد مافیای کنکور در مورد تاثیر پولی‌شدن آموزش بر شکاف فرهنگی می‌گوید: شکاف فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی در ایران به دلیل ناپرابرتر‌شدن آموزش به اوج خود رسیده است. امروز در همه کشورهایی که عدالت برقرار است، آموزش عامل اصلی اصلاح طبقاتی است. اما در ایران به دلیل شکل‌گیری مافیای کنکور و خصوصی‌سازی مدارس و آموزش این موضوع به اوج ناپرابری خود رسید. طبق آمارها حدود ۵۰ درصد مدارس ایران پول می‌گیرند و خصوصی هستند. آن ۵۰ درصدی از بچه‌ها که مدرسه عادی می‌روند هیچ امکانی برای رتبه زیر سه هزار در کنکور ندارند و اگر رتبه‌های زیر سه هزار امسال را مورد بررسی قرار دهید می‌بینید هیچ کدام از مدرسه‌های عادی نبودند، همچنین در ورودی‌های علوم پزشکی تهران امسال ۸۶ درصد بالای دهک ۱۰ جامعه هستند، یعنی نه تنها متوسط نیستند بلکه با ورود بهترین دهک جامعه که امکان ورود به دانشگاه پزشکی را دارد به اوج شکاف طبقاتی رسیدیم و متأسفانه دولت و نهادهای تصمیم‌گیر به جای اینکه به فکر اصلاح این ساختار ناپرابر باشند به تعمیق آن مشغول هستند. همچنین شورای عالی انقلاب فرهنگی در آخرین تصمیمی که برای کنکور گرفت متأسفانه ۶۰ درصد از کنکور را به معدل مرتبط کرد و شما می‌دانید چنین چیزی طبیعتا باعث خواهد شد تا افراد در مدارس خوب و آنهایی که هزینه بیشتری برای مدرسه کردند در کنکور موفقیت بیشتری کسب می‌کنند. ۱۰ هزار صندلی قابل رقابت در کنکور با قاطعیت به طبقات بالا می‌رسد و مفهومش این است که ما یک آینده ناپرابرتر در ایران را شاهد خواهیم بود.

حسینی اضافه می‌کند: اگر ما یک نظام برابر و عادلانه در مدارس داشتیم، مثل مدارسی که امروز در کانادا می‌بینیم، در کانادا کنکور وجود ندارد و دلیل اصلی این است که نیازی به کنکور نیست. مدارس و دانشگاه‌ها می‌توانند از طریق رزومه بچه‌ها اقدام به جذب آنها کنند.

اما وقتی در یک سیستم به شدت ناپرابر قرار داریم که امکان بازاری‌بازی در آن وجود دارد حذف کنکور منجر به افزایش فساد، تقلب و ناپرابری خواهد شد. کنکور به عنوان آخرین سنگر است که می‌تواند به بالاآمدن طبقات پایین کمک کند، پس کنکور زمانی می‌تواند برداشته شود که فاصله بین حقوق معلم و پزشک کمتر شود. لحظه‌ای که حقوق معلم و پزشک تفاوتش بسیار زیاد است طبیعتا ۶۰۰ هزار نفر می‌خواهد روی صندلی پزشکی بنشینند و امکان برداشتن کنکور وجود نخواهد داشت. در حقیقت کنکور به دلیل وجود اختلاف طبقاتی و اختلاف درآمدی عمیق به وجود آمده وگرنه اگر درخواست برای رشته به دانشگاه برابر باشد ما دیگر نیاز به چیزی به اسم کنکور نداریم ولی در واقع اصلا این‌طور نیست و برداشتن کنکور حاصل عادلانه‌شدن نظام آموزش است که در این لحظه هم که چنین چیزی ممکن نیست و هر روز برعکس، نظام آموزشی ناپرابرتر می‌شود برداشتن کنکور در این شرایط خیانت به طبقات پایین است.

این منتقد مافیای کنکور ادامه می‌دهد: خود مدرسه برای علم و سایتس ساخته نشده و از نظر من دبستان محلی است برای یادگرفتن زندگی و دبیرستان محلی است برای اینکه کمی کار و مهارت یاد بگیریم. اصولا سایتس، علم و پژوهش برای دانشگاه است، اما در دبیرستان مبنای کار را تستزنی قرار می‌دهند، بنابراین سازمان تستی و حفظی در کنکور سازمانی به نفع مافیای کنکور است. شورای عالی انقلاب فرهنگی هم به جای آنکه کنکور را بردارد و آن را کم‌اثر کند، باید مافیای کنکور را حذف کند در حالی که در کمیسیون‌ها مشورتی با مافیای کنکور مشورت می‌کند.

ما نیاز داریم که این کنکور از این حالت پولی و تستی، حالت ضد استعداد و ضد زندگی و ضد اجتماعی‌شدن در بیاید و با امتحانی را از بچه‌ها بگیریم که به درد زندگی آنها بخورد و این دومرحله‌ای شدن کنکور به هیچ وجه کمک نمی‌کند. ما تنها لحظه‌ای که این موضوع را به مدارس واگذار کنیم این ناپرابری عمیق در حوزه درس و تحصیل پابرجا خواهد ماند و حتی این دومرحله‌ای شدن کنکور وضعیت را بدتر خواهد کرد.

پولی‌شدن کنکور عامل تکثرزدایی دانشجو

به باور یک متخصص حوزه آموزش و بر اساس پژوهش‌هایی که انجام داده مؤسسات برند کنکور می‌توانند شش تا هفت هزار رتبه داوطلب را جابه‌جا کنند که طبیعتا یک عده خاص امکان استفاده از این مؤسسات را دارند و معمولا در شهرستان‌های دورافتاده چنین منابعی وجود ندارد.

بنابر این شواهد، آنچه در سال‌های اخیر بیشتر به چشم می‌خورد افزایش قدرت کلاس‌های کنکور است که اغلب هم خانواده‌ها را متحمل هزینه‌های سنگین می‌کند و در این مسیر حتی مدارس هم آموزش را به سمت جریان کنکوری‌سازی و تستزنی پیش بردند که همین منجر به کاهش کیفیت آموزش می‌شود که طبق صحبت‌های رضا امیدی، استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و عضو هیئت‌مدیره انجمن جامعه‌شناسی ایران در مورد آخرین آزمون بین‌المللی پرلز که دانش‌آموزان ایرانی در آن شرکت می‌کنند و آنها را از لحاظ سواد خواندن و درک مطلب می‌سنجد، می‌گوید: ایران جزء کش